

2025-07-03
S2025/00887
S2025/01324

Socialdepartementet

Statens institutionsstyrelse
Socialstyrelsen

Uppdrag om förbättrad tillgång till hälso- och sjukvård och tandvård för barn och unga som vårdas på SiS

Regeringens beslut

Regeringen ger Statens institutionsstyrelse (SiS) och Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra insatser för att förbättra tillgången till hälso- och sjukvård och tandvård för de barn och unga som vårdas på de särskilda ungdomshemmen. Syftet med uppdraget är att skapa bättre förutsättningar för att målgruppen får ändamålsenliga insatser utifrån sina hälso- och sjukvårdsbehov och tandvårdsbehov och att målgruppen ges en god och sammanhållen vård samt att de lösningar som bidrar till önskat resultat integreras i ordinarie strukturer och verksamheter hos berörda aktörer. Utvecklingsarbetet syftar också till en trygg utslussning och stärkt samverkan med hälso- och sjukvården, socialtjänsten och tandvården.

När uppdraget utförs ska SiS och Socialstyrelsen föra dialog med och inhämta kunskap och erfarenheter från berörda myndigheter, däribland Inspektionen för vård och omsorg, Myndigheten för digital förvaltning, och Utredningen om en reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård (S 2024:01), Sveriges Kommuner och Regioner, regioner, kommuner, barn och unga som vårdas på SiS samt övriga aktörer som är relevanta för uppdragets genomförande, såsom patient-, brukar- och anhörigorganisationer och barnrätts- och ungdomsorganisationer.

Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen under 2026–2027 fördela medel till de regioner som deltar i utvecklingsarbetet.

SiS ska ansvara för att hålla samman redovisningarna av uppdraget. Myndigheterna ska senast den 30 september 2026 och den 30 september 2027 lämna

delredovisningar av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Delredovisningarna ska innehålla en beskrivning av genomförda aktiviteter och resultat samt en bedömning av fortsatta utvecklingsbehov inom området.

Myndigheterna ska senast den 30 november 2028 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Slutredovisningen ska innehålla en samlad analys av utvecklingsarbetet, en bedömning av måluppfyllelse av de medel som har fördelats för ändamålet samt en beskrivning av och förslag på hur utvecklingsarbetet efter uppdragets slut kan integreras i och fortgå i ordinarie strukturer samt hur samverkan mellan berörda aktörer långsiktigt kan stärkas.

Redovisningen av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2025 använda 1 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. anslagsposten 4 Utvecklingsmedel.

För uppdraget får SiS använda högst 2 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget anslag 4:6 Statens institutionsstyrelse.

Ärendet

Barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet har betydligt sämre hälsa och större behov av hälso- och sjukvård, och tandvård, än andra jämnåriga. I flera kartläggningar av vårdbehoven hos barn och unga på SiS särskilda ungdomshem framkommer att målgruppen har omfattande psykiatriska vårdbehov och stor förekomst av psykiatrisk samsjuklighet samt en eftersatt tandhälsa jämfört med andra jämnåriga. Trots det har målgruppen sämre tillgång till hälso- och sjukvård och tandvård, vilket hänger samman med hinder kopplat till bl.a. organisation, rutiner, resurser och prioriteringar hos både SiS och regionerna.

Regioner har enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, ett ansvar att bl.a. till den som är bosatt inom regionen erbjuda såväl öppen som sluten hälso- och sjukvård. Enligt tandvårdslagen (1985:125) ska regioner bl.a. till den som är bosatt inom regionen erbjuda fullständig och regelbunden

tandvård till och med det år då personen fyller 19 år. Regionens ansvar omfattar även omedelbar hälso- och sjukvård och tandvård åt den som inte är bosatt inom regionen. Regionens ansvar omfattar också barn och unga som är placerade utanför hemmet. Enligt 16 kap. 3 § 3 HSL ska regionen ingå en överenskommelse med kommunen om ett samarbete i fråga om bl.a. barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

I betänkandet Barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66) beskrivs svårigheterna för barn och unga att få sina hälso- och sjukvårdsbehov samt tandvårdsbehov tillgodosedda. Den bild som framkommer visar på ett stort utvecklingsbehov rörande tillgången till hälso- och sjukvård för målgruppen. Utredningen föreslår att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att i samverkan med SiS och berörda regioner analysera och beskriva hur de strukturer för samverkan som byggts upp i arbetet med integrerad vård kan vara en del av den ordinarie samverkan mellan SiS och regionerna. Utredningen föreslår också att regeringen bör initiera ett utvecklingsarbete för att pröva mobila team och digitala lösningar för att barn och unga som vårdas i särskilda ungdomshem ska få en ökad tillgänglighet till regionens hälso- och sjukvård och tandvård.

I budgetpropositionen (prop. 2024/25:1, bet.2024/25:SoU1, rskr 2024/24:92) föreslog regeringen att 8 miljoner kronor avsätts till regionerna och 343 miljoner kronor till kommunerna i syfte att stärka samhällsvårdens innehåll och kvalitet utifrån förslagen i betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66), bl.a. när det gäller vårdkedjan för placerade barn och unga. Medlen till regionerna omfattar kostnader för att en läkare respektive tandläkare ska ansvara för hälsoundersökning av barn och unga i samhällsvård och att regionen ansvarar för läkartillgången på SiS.

I syfte att utveckla insatserna när det gäller tillgången till vård och stöd för barn som vårdas på SiS särskilda ungdomshem och som har behov av psykiatrisk vård har regeringen vidtagit flera åtgärder. Under 2025 avsätts t.ex. drygt 1,6 miljarder kronor genom en överenskommelse mellan staten och SKR inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Överenskommelsen innehåller riktade medel till regioner och kommuner för att utveckla insatserna till personer med komplexa behov med särskilt fokus på bl.a. tvångsvård, insatser som främjar psykisk hälsa och förebygger psykisk ohälsa bland barn och unga och stärkt suicidpreventivt arbete (S2025/00159). Regeringen har även tillsatt utredningen En reform av den

statliga barn- och ungdomsvården för en trygg och kvalitativ vård (S2024:01). Syftet är att stärka den statliga barn- och ungdomsvårdens vårdande uppdrag och del i vårdkedjan för att säkerställa att barn och unga ges en trygg och kvalitativ vård, skola och behandling (dir. 2024:13). Den 16 april beslutade regeringen om ett tilläggsdirektiv (S 2025:39) till utredningen. Utredaren ska nu också bl.a. analysera behovet av att inom den statliga barn- och ungdomsvården kunna ta del av fler uppgifter om barn och unga från andra myndigheter och utreda och ta ställning till behovet av förändrade regler om personuppgiftsbehandling, i form av t.ex. en registerlag. Uppdraget ska slutredovisas senast den 2 mars 2026. En delredovisning ska lämnas senast den 6 november 2025.

I september 2019 gav regeringen i uppdrag till Socialstyrelsen att, i nära samverkan med SiS, genomföra ett utvecklingsarbete avseende viss verksamhet vid SiS (S2019/03898). I uppdraget har ingått att förbereda och samordna ett utvecklingsarbete i form av ett pilotprojekt i psykiatrin och vid SiS för att förbättra vården för vissa unga som vårdas vid SiS med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och som även har stora behov av psykiatrisk vård. Den 21 november 2024 gav regeringen Socialstyrelsen och SiS i uppdrag att fortsätta genomföra ett utvecklingsarbete för att förbättra vården för barn och unga som vårdas på SiS och som har stora behov av psykiatrisk vård (S2024/02037). Uppdraget ska slutredovisas den 30 november 2028.

Regeringen anser att det är angeläget att genomföra fler utvecklingsinsatser för att säkerställa att barn och unga som vårdas på SiS särskilda ungdomshem har tillgång till hälso- och sjukvård, och tandvård, utifrån sina behov.

Närmare om uppdraget

SiS ska, tillsammans med deltagande regioner, genomföra ett utvecklingsarbete för att utveckla den ordinarie samverkan och etablera strukturer dem emellan för att bättre kunna möta behoven av hälso- och sjukvård samt tandvård hos de barn och unga som vårdas på de särskilda ungdomshemmen och som slussas ut från dessa. Det finns ett behov av att vården i större utsträckning ska kunna ges på plats i de särskilda ungdomshemmen för att målgruppen ska kunna få sina vårdbehov tillgodosedda. I genomförandet av uppdraget kan t.ex. mobila team, digitala lösningar och arbetssätt som bidrar till en god och sammanhållen vård utvecklas och prövas för att öka tillgäng-

ligheten till hälso- och sjukvårdsinsatser samt tandvårdsinsatser för målgruppen.

SiS ska samordna utvecklingsarbetet. Socialstyrelsen ska, genom ett ansökningsförfarande, prioritera och fördela medel till regionerna i syfte att stödja deras deltagande i utvecklingsarbetet 2026–2027. Socialstyrelsen ska också specificera de villkor som ska vara förenade med statsbidraget inom ramen för uppdragets ändamål. I arbetet med att fördela medel till regionerna ska Socialstyrelsen inhämta synpunkter från SiS. Socialstyrelsen ska också främja spridning av information, kunskap och lärdomar från utvecklingsarbetet även till de regioner som inte deltar i utvecklingsarbetet. Socialstyrelsen ska också stödja regionerna, berörda kommuner och SiS i genomförandet av utvecklingsarbetet.

Utgångspunkt för uppdraget är nu gällande regelverk och ansvarsfördelning samt att synergieffekter ska kunna tillvaratas i relation till uppdraget om att förbättra vården för barn och unga på SiS särskilda ungdomshem som har stora behov av psykiatrisk vård (S2024/02037).

Socialstyrelsen och SiS ska när uppdraget utförs, utöver barnrättsperspektivet, genomgående beakta funktionshinderperspektivet och jämställdhetsperspektivet, särskild det jämställdhetspolitiska delmålet om jämställd hälsa. I enlighet med detta ska eventuell statistik som presenteras inom ramen för uppdraget så långt som möjligt redovisas könsuppdelad.

Regeringen avser att avsätta medel för uppdragets genomförande även under perioden 2026–2027, under förutsättning att riksdagen har anvisat medel för det aktuella anslaget.

På regeringens vägnar

Jakob Forssmed

Greta Lundberg

Kopia till

Socialdepartementet/ HC, SL

Finansdepartementet/ BA, K, SFÖ

Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM

Förvaltningsavdelningen/EKA

Inspektionen för vård och omsorg

Myndigheten för digital förvaltning

riksdagens socialutskott

regionerna

Sveriges Kommuner och Regioner

Utredningen om en reform av den statliga barn- och ungdomsvården för en trygg
och kvalitativ vård (S 2024:01)